

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

Kurz Úvod do politické psychologie (dále jen PSY222) je jednosemestrálním kurzem, zabývajícím se jednou z oblastí aplikované sociální psychologie. Je věnován především teoretickým otázkám tohoto oboru, doplněným o výsledky výzkumů. Kurz probíhá jednou týdně v rozsahu 90 minut. V průběhu semestru proběhnou tři diskuzní semináře. Kurz je primárně určen posluchačům studia psychologie na FSS MU (kredity B), je však otevřen rovněž pro posluchače dalších oborů (kredity C). Úspěšné absolvování předmětu PSY222 bude ohodnoceno 4 kredity.

CÍL KURZU

Osvojit si základní pojmy, poznatky a některé teorie týkající se vztahu člověka a politiky, pochopit možnosti využití psychologie při aplikaci na politická témata.

VYUČUJÍCÍ

Mgr. et Mgr. Jan Šerek, Ph.D. (garant)

Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny FSS MU (místnost 2.51)

e-mail: serek@fss.muni.cz

PhDr. Josef Lukas, Ph.D.

Katedra psychologie PdF MU

e-mail: mail@jlukas.cz

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Kurz je zakončen hodnocením A až F. Hodnocení je uděleno na základě splnění následujících požadavků.

1. Diskuzní semináře

V průběhu semestru proběhnou 3 diskuzní semináře. Před každým seminářem přečtete zadaný text a do stanoveného termínu (2 dny před konáním semináře) odevzdejte prostřednictvím IS písemnou přípravu, která bude obsahovat: **1. stručné shrnutí přečteného textu** (přibližně 1 normostrana) a **2. vlastní kritické zhodnocení přečteného textu** (přibližně 1 normostrana).

V kritickém zhodnocení se zaměřte na věci, které vám v přečteném textu připadají problematické (z hlediska argumentace, použitých metod, interpretace výsledků apod.), anebo naopak přínosné pro politickou psychologii. Svou kritiku či ocenění přínosů co nejlépe zdůvodněte. Během semináře budeme nad textem a příslušným tématem diskutovat. Za aktivní účast na jednom diskuzním semináři **získáte 10 bodů**. Aktivní účast zahrnuje odevzdání přípravy ve stanoveném termínu, přítomnost na semináři a zapojení se do seminární diskuze. Pokud před seminářem neodevzdáte přípravu, můžete na něj bez problému přijít, ale nebude vám to započítáno jako aktivní účast.

Odevzdání zjevně odbyté přípravy anebo odevzdání po termínu bude chápáno jako její neodevzdání.

2. Referát

Ke každému tématu bude zadáno několik doplňujících výzkumných článků. Každý student se na začátku semestru prostřednictvím IS přihlásí k jednomu článku, který si přečte a na příslušné přednášce krátce představí svým spolužákům (podrobnosti a způsob přihlašování budou upřesněny na první hodině). Délka prezentace bude okolo 10 minut. Přednesení referátu bude **ohodnoceno 15 body**.

3. Seminární práce

Do stanoveného termínu je třeba odevzdat seminární práci o rozsahu **8 000 – 9 000 znaků** (vč. mezer a seznamu literatury). Práce bude mít formu **argumentační eseje**. Student si na základě přednášek a prostudované literatury zvolí libovolnou oblast politické psychologie. V rámci této oblasti (1) jasně formuluje svou tezi, (2) představí nejdůležitější argumenty ve prospěch této teze, (3) představí nejdůležitější argumenty proti této tezi, (4) zhodnotí kvalitu všech předložených argumentů a protiargumentů a na tomto základě zaujme k tezi vlastní stanovisko. Argumentace se musí opírat o nastudovanou odbornou literaturu (citujte dle požadavků na bakalářské a magisterské diplomové práce, tj. podle formátu APA). Práci odevzdejte do **30. dubna 2014** v elektronické verzi do IS. Práce odevzdaná po tomto termínu nebude přijata. Práce bude přečtena, okomentována a ohodnocena do 14 dnů **v rozmezí 0 až 25 bodů**. Hodnocení práce bude odrážet zejména: (1) dodržení zadané struktury práce (vč. korektní práce s citovanými zdroji), (2) tematické zakotvení práce v oblasti politické psychologie, (3) schopnost jasně a přehledně formulovat své myšlenky a (4) schopnost podložit představené argumenty a protiargumenty odpovídající odbornou psychologickou literaturou.

4. Zkouška

V posledním týdnu semestru proběhne písemná zkouška. Tematicky bude pokrývat látku odpřednášenou v rámci přednášek a diskuzních seminářů. Zkouška bude hodnocena **v rozmezí 0 až 30 bodů**.

Hodnocení

A	100 – 93 bodů
B	92 – 85 bodů
C	84 – 77 bodů
D	76 – 69 bodů
E	68 – 61 bodů
F	60 bodů a méně

Shrnutí

Diskuzní semináře:

1. 19. 3. (přípravu odevzdat do pondělí 17. 3. do IS) 10 bodů
2. 9. 4. (přípravu odevzdat do pondělí 7. 4. do IS) 10 bodů
3. 23. 4. (přípravu odevzdat do pondělí 21. 4. do IS) 10 bodů

Forma odevzdání příprav: vložení do IS

Referát: 15 bodů

Na začátku semestru si vybrat jeden ze zadaných článků v IS

Na příslušné přednášce tento článek v 10 minutách odprezentovat

Seminární práce: max. 25 bodů

Rozsah: 8000 – 9000 znaků (vč. mezer a seznamu literatury)

Termín odevzdání: 30. 4. 2014

Forma odevzdání: vložení do IS

Závěrečný test: max. 30 bodů

Termín: 14. 5. 2014

Všechny požadavky na ukončení kurzu budou upřesněny na první přednášce 19. 2.

STRUKTURA KURZU

1. Seznámení s předmětem politické psychologie (19. 2.) (JŠ)

Z jakých zdrojů čerpat informace, vztahující se k předmětu Úvod do politické psychologie. Historie, současnost a perspektivy politické psychologie, její místo v systému sociálních věd, její zdroje a přesahy.

Literatura:

McGuire, W. J. (1993). The Poly-Psy Relationship: Three Phases of a Long Affair. In Iyengar, S., McGuire, W., J. (Eds). *Explorations in Political Psychology*. Duke University Press, Durham and London. s. 9-35.

Sullivan, J., L., Rahn, W., M., Rudolph, T., J. (2002). The Contours of Political Psychology. In Kuklinski, J. H. (Ed.). *Thinking About Political Psychology*. Cambridge University Press. s. 23-47.

2. Politické chování a rozhodování (26. 2.) (JŠ)

Politické chování a volební chování (rozhodování na základě volebních programů, vlastního přesvědčení), emocionalita a racionalita ve volebním chování. „Rational choice“ přístup a jeho kritika. Sociálně-kognitivní přístup. Teorie afektivní inteligence. Michiganská škola. Teorie sociální identity a kolektivní protest.

Literatura:

Cottam, M., L., Dietz-Uhler, B., Mastors, E., Preston, T. (2004): *Introduction to Political Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. New Jersey, London. s. 125-150.

3. Iracionalita v politickém rozhodování (5. 3.) (JŠ)

Seznámení se současnými výzkumy politického/volebního rozhodování a praktická ukázka některých psychologických mechanismů, které zde hrají roli.

4. Politická socializace a její produkty (12. 3.) (JL)

Obecný pohled na socializaci jedince (socializace primární a sekundární), specifika politické socializace, její formy a hlavní činitelé, vystupující v jejím procesu, formování politického já, sociální identita ve vztahu k politice (politická identita), národní identita.

Literatura:

Dawson, R. E., Prewith, K. (1969). *Political Socialization*. Little, Brown and Company, Boston. s.106-142.

Flanagan, C., A. (2004). Volunteerism, leadership, political socialization, and civic engagement. In Lerner, R., M., Steinberg, L. (Eds.). *Handbook of adolescent psychology*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. s. 721-745.

Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 101-132.

Výrost, J. (1998). Člověk a moc: Politická psychologie. In Výrost, J., Slaměník, I. (Eds.). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál, Praha. s. 64-67.

5. Diskuzní seminář 1: Politická komunikace (19. 3.) (JŠ)

Na semináři budeme diskutovat vybraný text vztahující se k problematice politické komunikace. Diskuze se bude týkat rámování, „agenda setting“ a využívání metafor v politické komunikaci. Přípravu je třeba odevzdat do 17. 3.

Diskuzní text (viz studijní materiály v IS):

Lakoff, G. (2004). *Don't think of an elephant!* White River Junction: Chelsea Green Publishing. Kapitola 1, s. 3-34.

6. Politické postoje a politické ideologie (26. 3.) (JL)

Vznik a vývoj postojů k politice, postojová změna, stereotypy v politice, postoj a názor. Od postojů k politické ideologii (Eysenck), různá chápání politických ideologií. Spor o ideologii, jakožto termín v sociálních vědách.

Literatura:

- Converse, P., E. (2004). The Nature of Belief Systems in Mass Publics. In Jost, J.T., Sidanius, J. (Eds.). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press, New York and Hove. s. 181-199.
- Heywood, A. (1994). *Politické ideologie*. Victoria Publishing, Praha. s. 9-18.
- Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 69-83,
- Výrost, J. (1998). Člověk a moc: Politická psychologie. In Výrost, J., Slaměnik, I. (Eds.). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál, Praha. s. 64-67.

7. Politika a osobnost (osobnost politika) (2. 4.)

(JL)

Různá chápání pojmu osobnost (v sociálních vědách i v psychologii samotné), vztah osobnosti jedince a politiky, teorie a přístupy vymezující osobnost (jako psychologický konstrukt) ve vztahu k politice. Potřeby, motivace osobnosti v politice. Osobnosti představitelů politické moci – popis a možnosti zkoumání.

Literatura:

- Cottam, M., L., Dietz-Uhler, B., Mastors, E., Preston, T. (2004): *Introduction to Political Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. New Jersey, London. s.14-22.
- Greenstein, F., I. (1969). Personality and Politics: Problems of Evidence, Inference and Conceptualization. In Lipset, S., M. (Ed). *Politics and Social Sciences*. Oxford University Press, London, Toronto.
- Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 51-69.

8. Diskuzní seminář 2: Autoritářská osobnost (9. 4.)

(JŠ)

Na semináři budeme diskutovat vybraný text vztahující se ke konceptu autoritářské osobnosti. Diskuze se bude týkat historických okolností, silných/slabých stránek a kritiky tohoto konceptu. Přípravu je třeba odevzdat do 7. 4.

Diskuzní text (viz studijní materiály v IS):

- Sanford, N. (1954). Recent developments in connection with the investigation of the authoritarian personality. *Sociological Review*, 2, 11-33.

9. Demokracie, hodnoty v politice, důvěra v instituce (16. 4.)

(JŠ)

Psychologický pohled na demokracii jako formu vlády, osvětlení pojmu hodnota v psychologii, seznámení s termíny jako občanský étos, občanské ctnosti, hodnotové orientace; vnímání demokracie a hodnot; důvěra jako složka politického já, důvěra jedince v demokratické instituce státu, krize důvěry; sociální kapitál.

Literatura:

- Feldman, S. (2003). Values, Ideology, and the Structure of Political Attitudes. In Sears, P.O., Huddy, L., Jervis, R. (Eds.). *Oxford Handbook Of Political Psychology* (Oxford Handbooks). Oxford University Press, Oxford, New York. s. 477-508.
- Marková, I. (Ed.)(2004). *Trust and democratic transition in post-communist Europe*. Oxford University Press, Oxford.

10. Diskuzní seminář 3: Terorismus, extremismus a nacionalismus (23. 4.) (JL)

Na semináři budeme diskutovat vybraný text vztahující se k psychologickému pohledu na terorismus, extremismus a nacionalismus. Přípravu je třeba odevzdat do 21. 4.

Diskuzní text (viz studijní materiály v IS):

- Funk, R. (1996). Nacionalismus jako reakce na bezvýznamnost. Nahlédnutí Ericha Fromma do dynamiky kolektivního narcismu. *Tvar*, 12, s. 1, 4-5.

11. Psychologie moci, autorita, vůdcovství I (30. 4.) (JL)

12. Psychologie moci, autorita, vůdcovství II (7. 5.) (JL)

Pojem moc v sociálních vědách s důrazem na psychologické chápání, zdroje a typy moci, moc jako cíl i prostředek, potřeba moci; souvislost moci a autority, různá vymezení autority, rozdíl mezi autoritou a autoritářstvím. Možné významy pojmu vůdce, role vůdců historie a současnosti, psychologie vůdců, vztah mezi vůdci a jejich stoupenci.

Literatura:

- Krejčí, O. (2004). Politická psychologie. Ekopress, Praha. s. 210-242.
- Magee, J. C., Gruenfeld, D., H., Keltner, D., Galinsky, A., D. (2005). Leadership and the Psychology of Power. In Messick, D., M., Kramer, R., M. (Eds.). *The Psychology of Leadership : New Perspectives and Research* . Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, New Jersey, London. s. 275-295.
- Ayman, R. (2000), Leadership. In Borgatta, E., F., Montgomery, R., J., V. (Eds.). *Encyclopedia of Sociology*. Vol.. 3. Macmillan Reference USA, New York. s. 1563-1575. Dostupné: <http://find.galegroup.com/gvrl/start.do?prodId=GVRL&userGroupName=masaryk>

13. Závěrečný test (14. 5.)

Doporučená literatura (základní)

- Cottam, M., L., Dietz-Uhler, B., Mastors, E., Preston, T. (2004). *Introduction to Political Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., New Jersey, London.
- Dawson, R. E., Prewitt, K. (1969). *Political Socialization*. Little, Brown and Company, Boston.
- Eysenck, H. J. (1968). *The Psychology of Politics*. Routledge and Keagan Paul Ltd., London.
- Greenstein, F., I. (1969). Personality and Politics: Problems of Evidence, Inference and Conceptualization. In Lipset, S., M. (Ed.). *Politics and Social Sciences*. Oxford University Press, London, Toronto.
- Heywood, A. (1994). *Politické ideologie*. Victoria Publishing, Praha.
- Iyengar, S., McGuire, W., J. (Eds) (1993). *Explorations in Political Psychology*. Duke University Press, Durham and London.
- Jost, J.T., Sidanius, J. (2004) (Eds.). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press, New York.
- Klicperová-Baker, M., Feierabend, I. K. (2007): Demokratická kultura v České republice: Občanská kultura, étos a vlastenectví ze srovnávacího pohledu. Praha, Academia.
- Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha.
- Le Bon, G. (1994). *Psychologie davu*. Ara, Praha.
- Lukas, J., Smolík, J. (2008). *Psychologie vůdcovství*. ComputerPress, Praha.
- Výrost, J. (1998). Člověk a moc: Politická psychologie. In Výrost, J., Slaměník, I. (Ed.): *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál, Praha.

Doplňující literatura

- Berger, P. L., Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality*. CDK, Brno.
- Bobbio, (2003). *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény*. CDV, Brno.
- Brug, van der, W. (2001). Perceptions, Opinions and Party Preferences in the Face of a Real World Even (Chernobyl as a Natural Experiment in Political Psychology). *Journal of Theoretical Politics*, 13, 1, s. 53-80.
- Crenshaw, M. (2004). The Psychology of Political Terrorism. In Jost, J.T., Sidanius, J. (Eds.). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press, New York and Hove. s. 411-431.
- Čermák, V. (1999). *Otázky demokracie V. Funkce demokracie*. Nakladatelství Olomouc, Olomouc.
- Deutsch, K., W. (1971). *Nervy vlády. Modely politické komunikace a řízení*. Svoboda, Praha.
- Erikson, E., H. (2002). *Dětství a společnost*. Argo, Praha.
- Fromm, E. (1993). *Strach ze svobody*. Naše vojsko, Praha.
- Fromm, E. (1997). *Anatomie lidské destruktivity*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha.
- Funk, R. (1996). Nacionalismus jako reakce na bezvýznamnost. Nahlédnutí Ericha Fromma do dynamiky kolektivního narcismu. *Tvar*, 12, s. 1, 4-5.
- Hole, G. (1998). *Fanatismus. Sklon k extrému a jeho psychologické kořeny*. Portál, Praha.

- Hnilica, K. (2001). Politická orientace, systém hodnot a hodnocení společenských změn. *Československá psychologie*, 45, 5., s. 393-407.
- Chomsky, Noam (1998). *Perspektivy moci : úvahy o povaze člověka a společenského řádu*. Karolinum, Praha.
- Jaros, D. (1973). *Socialization to Politics*. Praeger Publishing, New York.
- Jodl, M. (1968). *Teorie elity a problém elity*. Academia, Praha.
- Jost, J.T., Sidanius, J. (2003). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press.
- Jurev, A. (2004). *Političeskaja psychologija těrorisma*. Z vystoupení na konferenci Psychologie a patopsychologie terorismu. Humánní strategie antiterorismu. Sankt Petěrburg. Dostupné: <http://www.political.psychology.spb.ru/frame.html>
- Klicperová, M. (1997). Občanské ctnosti a transformace společnosti. *Československá psychologie*, 41, 2, s. 97-108.
- Klicperová- Baker, M. (2003). Občanský étos a demokratičnost: výsledky reprezentativního výzkumu v České republice a na Slovensku. *Československá psychologie*, 47, 4, s. 301-318.
- Konfisachor, A., G. (2002). *Psichologija vlasti*. Katedra politické psychologie, Petrohradská státní univerzita. Dostupné: <http://www.political.psychology.spb.ru/frame.html>
- Kováč, D. (1998). Novo-dobovosť v interakciách osobnosť- spoločnosť. In *Sociální procesy a osobnost*. MU, Brno.
- Kuklinski, J. H. (2002). *Thinking About Political Psychology*. Cambridge University Press.
- Kurcz, I., Polkowska, A., Potocka-Hoser, A. (1990). Cognitive aspects of political stereotypes. *Studia Psychologica*, 32, 1-2, s. 5-22.
- Kurtines, W., M., Gewirtz, J., L. (Eds.) (1984). *Morality, moral behavior, and moral development*. John Wiley& Sons, New York.
- Mareš, M. (2003). *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Barrister& Principal, Brno. s. 47-77.
- Marková, I., Plichtová, J. (1991). Pojem demokracie, individuálna a sociálna identita v čase prechodu od totalitného systému k demokracii. *Československá psychologie*, 35, 2, s. 186-188.
- McLean, G., F. (2004). Values, Cultures and Traditions. In McLean, G., F., Magliola, R., Fox, W. (Eds.). *Democracy: in the throes of liberalism and totalitarianism*. The Council for Research in Values and Philosophy, Washington.
- Mikšík, O. (2005). *Hromadné psychické jevy. (Psychologie hromadného chování)*. Karolinum, Praha. s. 221-238.
- Mills, Ch., W. (1966). *Mocenská elita*. Orbis, Praha.
- Plichtová, J., Brozmanová, E., Berecká, O. (1999). Politická a sociálna identita inteligencie na Slovensku. *Československá psychologie*, 43, 5, s. 369-421.
- Plichtová, J., Hrabovská, A. (1993). Konštrukcia významu niektorých politických pojmov.

Československá psychologie, 37, 2, s. 111-128.

Rivera, de, J. H. (1968). *The Psychological Dimension of Foreign Policy.* Charles E. Merrill publishing company, Columbus

Roiser, M., Willig, C. (2002). The strange death of the authoritarian personality: 50 years of psychological and political debate. *History of the Human Sciences*. 4, 15, s. 71-96.

Rokeach, M. (1968). *Beliefs, attitudes and values*. Jossey- Bass, San Francisco.

Rovná, L. (1998). Národ, nacionalismus a emancipační snahy. *Mezinárodní vztahy*, 4, s. 47-54.

Rovná, L. (1999). „Nový“ nacionalismus. *Mezinárodní vztahy*, 1, s. 91-96.

Stainton Rogers, R., Stainton Rogers, W., Výrost, J. (1994). Ako vnímajú mladí ľudia demokraciu? *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 29, 3, s. 224-232.

Suedfeld, P. (2000). Reverberations of the Holocaust fifty years later: psychology's contributions to understanding persecution and genocide. *Canadian Psychology*, 41, 1.

Šaradín, P. (2001). *Historické proměny pojmu ideologie*. CDK, Brno.

Výrost, J., Zelová, A., Bačová, V., Baumgartner, F. (1992). *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie*. Veda, Bratislava.

White, G. D. (2004). Political Apathy Disorder: Proposal for a New DSM Diagnostic Category. *Journal of Humanistic Psychology*, 44, 1, s. 47-57.

Wilson, M., S. (2004). Values and Political Ideology: Rokeach's Two-Value Model in a Proportional Representation Environment. *New Zealand Journal of Psychology*. 33, 3, s. 155-162.

Zeman, J. (2002). Terorismus: historicko-psychologická studie. Triton, Praha. s. 80-133.

Zimbardo, P., G. (2005). *Moc a zlo. Sociálně psychologický pohled na svět*. Moraviapress, Praha.

Internetové zdroje (příklady):

<http://ispp.org/>

<http://www.wiley.com/bw/journal.asp?ref=0162-895X>

<http://www.uv.es/garzon/>

<http://www.political.psychology.spb.ru/>